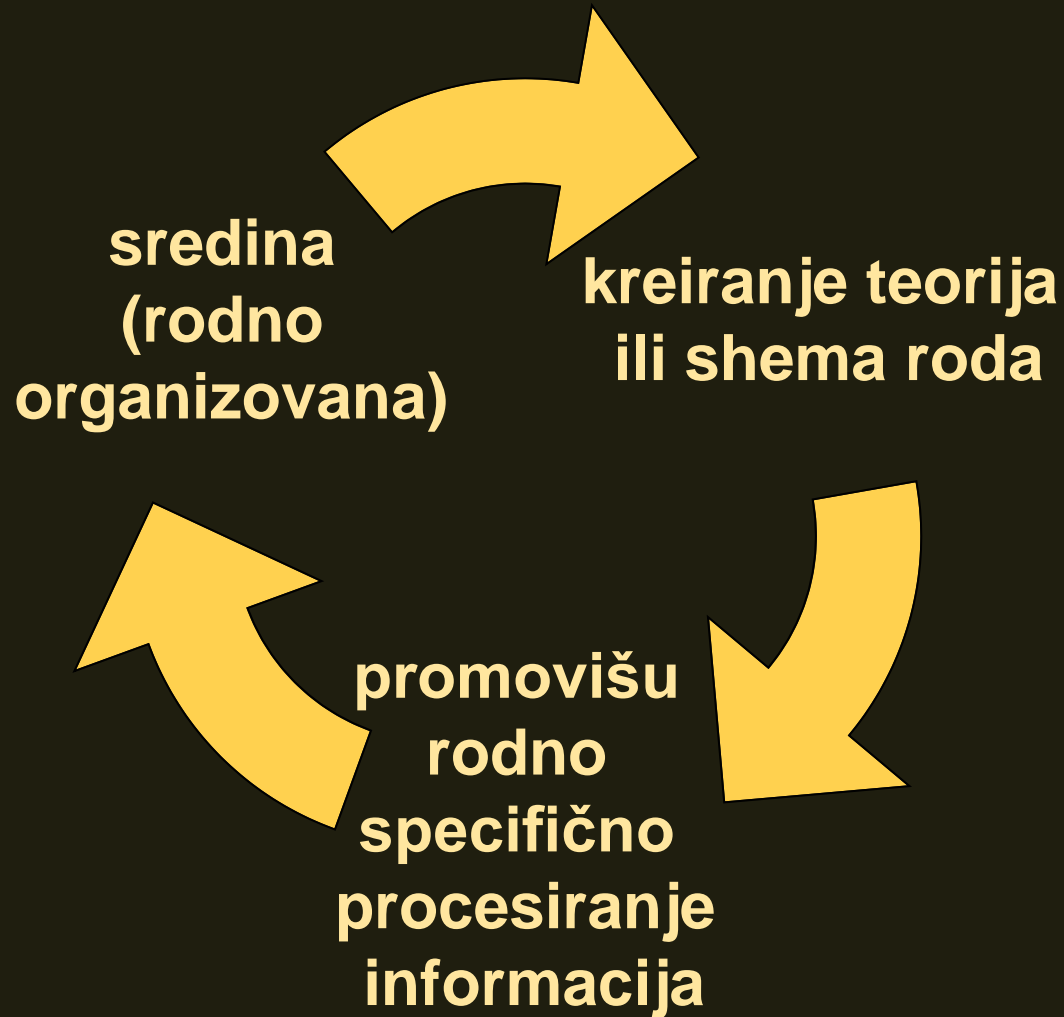

Kognitivne teorije o nastanku polnih razlika

- ljudi imaju formirane kognitivne strukture u vezi s polovima i takve strukture usmeravaju njihovu pažnju, utiču na njihovo opažanje i pamćenje
- **teorije rodni shema** - polaze od pretpostavke da *osobe razvijaju naivne teorije o rodu i da te teorije utiču na to na koje će informacije osobe obratiti pažnju, šta će opažati i zapamtiti.*

Teorija o rodnoj šemi

- **šema** – kognitivna struktura, mreža asocijacija koja organizuje i vodi percepciju individue
- Šema teorija vidi percepciju kao proces u kome je ono što je opaženo produkt interakcije između dolazeće informacije i postojeće šeme kod opažača

● dva tipa šema u vezi s polom

● generalna superordinantna šema

● uža šema - šema "sopstvenog pola"

Čemu služe rodne šeme?

- omogućuju detetu da
 - ✿ **procesira informacije** o događajima, objektima, stavovima, ponašanjima, ulogama...
 - ✿ **kategorizira ove aspekte** u terminima “maskulino” ili “feminino”
- utiču na **selekciju informacija**
- mogu **usmeravati dečje preferencije i izbore**

Socijalno psihološka teorija rodni shema Sandre Bem

- naglašava funkcionalni značaj rodni kategorija u okviru društva
- *Dete uči:*
 - informacije specifičnog sadržaja
 - da procesira informacije u terminima rodni šema, što je osnova polnog tipiziranja
 - da evaluiira sopstvenu adekvatnost u terminima rodni shema

- **kognitivna raspoloživost šeme** - spremnost kojom osoba priziva jednu šemu pre nego neku drugu
- **individualne razlike u rodnim šemama**
 - rodno šematične individue
 - nešematične (**androgine**) individue

Bem Sex-Role Inventory (BSRI)

Ajtemi za maskulinost	Ajtemi za femininost	Neutralni ajtemi
Ambiciozan	Srdačan	Prilagodljiv
Asertivan	Nežan	Savestan
Ima liderske sposobnosti	Privržen	Prijateljski nastrojen
Dominantan	Saosećajan	Ćudljiv
Kompetitivan	Lakoveran	Ljubomoran
Lako donosi odluke	Vedar	Pouzdan
Spreman da rizikuje	Osetljiv na tuđe potrebe	Neefikasan

Značaj “šema” teorija

- „Šema” teorije se ne fokusiraju toliko na sredinske faktore, već razmatraju **strategije koje osobe koriste da interpretiraju i rekonstruišu informacije** iz svoje okoline
- One su pružile objašnjenja kako se održavaju polni stereotipi, zašto su oni otporni na promene...

Razvoj rodnih stereotipa

- deca pokazuju znake posedovanja rudimentarnih rodnih stereotipa između 2 i 3 godine starosti
- razvoj stereotipa:
 - **inkorporiranje novih karakteristika** u rodne stereotipe
 - **rigidno ka fleksibilnijem shvatanju** (naprednije sposobnosti klasifikacije na multiplim dimenzijama, veće razumevanje kulturne relativnosti rodnih normi)
 - **stroži stavovi prema kršenju** rodnih normi

Korišćenje rodni stereotipa u socijalnom prosuđivanju

- I deca i odrasli koriste informacije o polu neke osobe, kada nemaju nikakvu drugu informaciju o osobi, da formiraju socijalne sudove o atributima koje osoba ima
- mlađa deca su manje sklona da prime rodno konfliktne informacije nego starija deca
- odrasli se mnogo više oslanjaju na individualne nego na rodne informacije, ali je i njihovo mišljenje stereotipno

Razvojni obrazac korišćenja rodnih informacija koji sugerišu istraživanja

- mala deca poistovećuju biološki pol i maskulinitet odnosno femininitet više nego odrasli,
- starija deca počinju da posmatraju ove ideje kao međusobno povezane, ali ne ekvivalentne međusobno,
- odrasli mogu jasnije odvojiti kategorički pol od rodnih koncepata maskuliniteta i femininiteta

Teorije socijalnih uloga

- Polne razlike i sličnosti-

- Teorija socijalnih uloga se razvila delom na osnovu opservacija poklapanja između stereotipa i rezultata istraživanja
- zastupa stav da su *uverenja o polovima koja ljudi održavaju izvedena iz opservacija uloga muškaraca i žena i tako odražavaju polnu podelu rada i rodnu hijerarhiju društva. Ova verovanja konstituišu rodne uloge koje, kroz niz posredujućih procesa, dovode do stvarnih razlika u ponašanju.*

Poreklo polnih razlika

- različita distribucija muškaraca i žena u socijalnim ulogama
- *Polne razlike proizilaze iz tipičnih karakteristika uloga koje obično imaju muškarci odnosno žene*
- Prilagođavanje zahtevima uloge
 - “**komunalne**” karakteristike se pripisuju ženi - briga za dobrobit drugih, toplina, ljubaznost, interpersonalna senzitivnost
 - “**agentičke**” su “muške”, uključuju dominaciju, kontrolu i samopouzdanost
- distribucija polova po zanimanjima

Šta su rodne uloge

- **Rodne uloge** se sastoje od zajedničkih očekivanja u vezi s ponašanjem, na osnovu socijalno identifikovanog pola osoba (individualni nivo – šeme znanja; društveni nivo – zajedničke ideologije)
- Uticaj uloga na ponašanje posredstvom psiholoških i socijalnih procesa
- Očekivanja deluju kao **normativni pritisci**

Deskriptivne i preskriptivne norme sadržane u rodnim ulogama

- **deskriptivne norme** - (normalno, **tipično**) -
sadrže zapažanja o kvalitetima koji razlikuju
muškarce od žena i mogu biti vodič ponašanja
u raznim situacijama— koje će ponašanje biti
efikasno
- **preskriptivne norme** — specificuju **poželjno**
ponašanje za svaki pol — vodič: koje će
ponašanje izazvati **odobravanje**

Rodne uloge - karakteristike

- Difuzne – odnose se na generalne karakteristike
- Mogu strukturirati interakcije sa drugim, specifičnijim ulogama

Koji su mehanizmi formiranja rodni uloga?

- Korespondentno zaključivanje
- iz tipičnih socijalnih uloga polova se zaključuje o njihovim karakteristikama
- Princip korespondentnog zaključivanja sugerije da rodni stereotipi mogu da se razviju i u odsustvu bilo kakve stvarne dispozicione razlike među polovima

Poreklo podele rada i hijerarhije roda

- Wood i Eagly, 2002: dve univerzalne (kroskulturalno) karakteristike:
 - **podela rada među polovima**
 - **status i moć** - sve rodne hijerarhije koje postoje favorizuju muškarce
- Wood i Eagly smatraju da **ovakvi obrasci potiču od fizičkih polnih razlika** u interakciji sa zahtevima socioekonomskog sistema
 - **ženske reproduktivne aktivnosti**
 - **veća snaga i brzina muškarca**

Zašto neka društva imaju rodnu hijerarhiju a neka nemaju

- muškarci imaju viši status u društvima:
 - u kojima ih veća telesna snaga i brzina dovode do izvršne moći i pristupa resursima
 - u kojima reproduktivne aktivnosti žene ugrožavaju njenu sposobnost da izvodi aktivnosti koje donose status i moć
- Relativno egalitarni odnosi se obično pronalaze u decentralizovanim društvima u kojima nedostaju složene tehnologije

Uticaj rodnih uloga na ponašanje

- Odgovaranje na očekivanja drugih: ljudi se konformiraju ulogama delimično zato što to drugi očekuju i što mogu kazniti devijacije i nagraditi odgovarajuće ponašanje
- Zahvatanje self-koncepta osobe: rodne uloge se internalizuju i usvajaju kao lični standardi

U prilog teorijama socijalnih uloga

- Mnoga istraživanja pokazuju da su stvarne polne razlike, generalno, u skladu sa rodnim stereotipima
- Ljudi tačno procenjuju gde razlike postoje, kolike su one i u kom smeru

Preferencija partnera sa stanovišta teorije socijalnih uloga

- Kriterijumi izbora partnera reflektuju različite odgovornosti u trenutnoj ili anticipiranoj socijalnoj ulozi u okviru partnerskog odnosa i porodice
- polne razlike u preferenciji partnera posledica podele rada na polno tipiziran način
- Ove razlike u kriterijumima za izbor partnera postaju manje kako slabi tradicionalna podela rada i društva postaju egalitarnija

Teorija artefakta

- polne razlike koje se dobijaju u istraživanjima koja koriste upitničke mere nisu odraz stvarnih psiholoških razlika, već metodološki artefakt
- Različita socijalna poželjnost ajtema za muškarce i žene

Istraživačke strategije usmerene na problem porekla polnih razlika

- Ispitivanje univerzalnosti neke polne razlike
- Razvojna strategija
- Komparativna i fiziološka istraživanja
- Diferencirana socijalizacija
- Problemi?